

УДК 378(477):37.011.33

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ – ШЛЯХ ДО ГУМАНІТАРИЗАЦІЇ НА ОСНОВІ РІДНОЇ ІСТОРІЇ ТА МОВИ

Петро Васильович Кириченко,
кандидат філологічних наук,
старший науковий співробітник
Інститут модернізації змісту освіти МОН України,
м. Київ, Україна

Анотація

У статті розглядаються основні етапи розвитку вищої освіти в Україні на фоні інтенсифікації процесів світової мережі знань, особливо після входження нашої країни до сфери світової ринкової економіки. Простежуються явища в їх історичній послідовності, що виникають під неоднозначним впливом інформаційних технологій, характерні для країн Європи, переваги і вади процесів глобалізації знань, обстоюється думка про необхідність дотримання власного історичного й духовного шляху України на національній основі.

Ключові слова: гуманітарна складова знань; шлях до гуманітаризації знань; національна система освіти; глобалізація освіти; національна система знань.

Постановка проблеми в контексті сучасної педагогічної науки. Призначення гуманітаризації вищої освіти полягає у приведенні освітньої діяльності у відповідність до суспільних потреб; збагаченні існуючої системи вищої освіти, визначенні напрямків та засобів розвитку вищої освіти в умовах ринкової економіки. За умов інформаційного засилля людина розглядається як виробник складної системи соціальних відносин та зв'язків, що використовує знання як засіб перетворення світу. Інформаційне суспільство потребує фахівців, здатних безперервно вдосконалювати знання та самостійно працювати з інфор-

мацією. Відповідно суттєвих змін потребує система вищої освіти, призначення якої полягає не лише у наданні певного обсягу знань, а й у створенні умов для самореалізації та розвитку особистості українця в її історичному і духовному розвитку.

Мета статті – простежити найбільш характерні етапи розвитку української вищої освіти під опосередкованим впливом світових освітніх процесів.

Методи: аналіз, узагальнення і систематизація науково-теоретичних положень.

Виклад основного матеріалу. Про українську історію й духовність загалом та про українську мову зокрема, їх значущість для народу в його самоідентифікації, відрізненні народу як цілісності написано чимало. Не менше досліджень про численні заборони нашої мови, список яких складає сотні друкованих сторінок. Забороняли в різні часи і неоднаково, а історію України розглядали як нерозривну складову російської історії. Найвитонченіше з рідною мовою боролися наприкінці 80-х років минулого століття - активно запроваджувалась практика переведення українськомовних шкіл на російськомовні, підставою для чого були заяви батьків, як і вивчення чи не вивчення її їхніми дітьми. Варто нагадати, як на сьогодні, що завдяки використанню двох цих чинників формувалися цілі анклавні неприсутності української мови. Найпродуктивніше такі анклавні витворювалися в сучасних Донецькій, Луганській, почасти Запорізькій та інших областях.

Якщо уважно поглянути, то це землі, що входили до колишньої Російської імперії – подібних ситуацій зовсім не було на Правобережній Україні, зокрема на землях, що входили до складу Австро-Угорської імперії. Це ще раз підтверджує тяглість ситуацій попередніх епох – відносно мовно-демократичного облаштування в Австро-Угорщині, де українська мова мала освітянський простір, і заборонувально-репресивного в Російській імперії, де українська

мова не тільки не мала власного освітянського та інших просторів, але й постійно заборонялася.

Саме визнання окремого статусу української мови було здійснено в царській Росії тільки на початку двадцятого століття під активною дією тих демократичних сил, що набували поступового розвитку. На терені Російської імперії були напрацьовані моделі зросійщення, а кращі провідники цієї ідеї отримували нагороди від самого імператора — медалі за русифікацію. Таким чином, значна частина корінного населення з національно-мовною самоідентифікацією формувалася під впливом кількох чинників: 1) силового навантаження російської мови в імперії; 2) постійного звинувачення українськості в її хуторянстві, в недолугості самої ідеї українства; 3) звуження активного навантаження української мови в наукових студіюваннях (заборона), художньо-мистецьких творах (відсутність друку і переслідування за використання української мови); 4) проголошення тези про тяглість київсько-руської мовної традиції тільки в російськомовній стихії; 5) нав'язування ідеї про штучність української мови, її проповідування на усіх рівнях тощо втрачала національно-українську самоідентифікацію і переходила в силове поле російської.

Ці чинники не тільки наявні, вони активно використовуються «достойниками» «новітнього» мовного законодавства і лобістами російської мови. Останнім часом все активніше звучить думка про меншу інформативну завантаженість української, що є не тільки абсолютною неправдою, а просто недоречністю. Якщо не зникає мова, то її слід зробити непотрібною і неprestижною. На цю ідею працювали ще за часів Російської імперії, найінтенсивніше ж вона почала набувати ознаки псевдонауковості, або недонауковості у так званих ідеях недомови, мови з малопотужним інформаційним простором, мова з недостатнім інтелектуальним простором, граничним виявом чого постає утвердження тези про хуторянство української мови

та інше. Апологети ж таких тверджень ідуть далі: недомова, тобто неповноцінна мова, а ті, хто нею користуються, закомплексовані на застарілій ідеї.

На цьому фоні зміни в гуманітарній складовій вітчизняної вищої освіти почалися з середини 80-х років ХХ ст., були зумовлені прагненнями до деідеологізації навчального процесу і відбувалися без визначення певних засадничих принципів та відповідного наукового забезпечення. Особливо виразно це проявилось при підготовці фахівців технічних спеціальностей. Зміни зводилися до перегляду змісту гуманітарних дисциплін та зменшення їх обсягу, на формальних підставах вилучення з навчальних планів деяких ВНЗ (українська мова, історія України). Цей процес тривав до середини 90-х років ХХ ст., коли почала формуватися нова система гуманітарної освіти.

У подальшому певну позитивну роль у подоланні спроб «реформувати» гуманітарну підготовку відіграло впровадження в кінці 90-х рр. поняття «глобальність». При цьому важливе місце у всіх ланках навчально-виховного процесу посіла гуманітарна компонента, яка зміцнила взаємозв'язок з природничими, технічними та технологічними напрямками освіти.

Становлення інформаційного суспільства в Україні передбачає створення та запровадження нової освітньої концепції, у якій важливе місце належить вищій освіті. Складність цього процесу полягає у необхідності відмови від багатьох традиційних уявлень щодо мети, завдань та змісту вищої освіти, насамперед, пануючій дотепер диференціації способів пізнання суспільства.

Вона означає формування спільності соціальних, економічних, політичних, правових відносин, котрі вже не можуть інтегруватись у національно-державну практику та набули планетарних масштабів. Виникає глобальне, або світове суспільство. Локальні суспільства, соціальні групи й індивіди зіткнулись з новою реальністю, далеко

не завжди і не в усьому будучи готовими до її сприйняття, а тим більше для активного впливу на неї. Значною мірою це стосується й професійних груп, пов'язаних з такою сферою суспільної діяльності, як освіта.

Для розвитку взаємодії освіти і бізнесу дуже важливо, щоб освіта стала сектором, в якому добре розвинена підзвітність суспільству, наголосимо: саме українському суспільству. Це означає, що і на національному, і на місцевому рівні має виявлятися зацікавленість у тому, наскільки успішно функціонує система освіти, в тому, щоб населення отримувало відповідну інформацію і вимагало підвищення ефективності системи освіти. Це також означає, що батьки повинні мати можливість впливати на ті процеси, які відбуваються в школі, а місцева патріотична влада може впливати на навчальні програми.

Чи не найважливішою ланкою концепції стає визначення основної мети вищої освіти, відповідь на питання щодо її спрямованості та результат освітньої діяльності. Тут спостерігається орієнтація на одну з двох позицій. Перша полягає у формуванні всебічно підготовленого професіонала-патріота, здатного до розуміння фахових проблем у контексті сучасного науково-технічного прогресу та основних тенденцій суспільного розвитку. Друга – реалізує ідею підготовки досконалого фахівця вузького профілю, обмеженого конкретною галуззю знань, визначеним фахом, напрямком діяльності, потенційного фахівця-емігранта.

Суттєвою відмінністю обох позицій є ставлення до місця і ролі гуманітарної складової змісту освіти, необхідністю (або недоречністю) надання фахівцю з вищою освітою загальногуманітарних та природничо-наукових знань (історія, філософія, соціологія, психологія, культурологія, література, право тощо). Таким чином, у цьому контексті актуальним стає дослідження проблеми гуманітаризації вищої освіти. Гуманітаризація освітньої діяльності розви-

ває у фахівця навички до системної оцінки професійних проблем та вміння їх раціонального вирішення, стимулює потреби продуктивного творчого характеру. Таким чином, у сучасному українському суспільстві мета вищої освіти повинна бути спрямована не лише на збагачення актуальною інформацією, знаннями, необхідними для певного виду професійної діяльності, а насамперед, передбачати створення умов для самореалізації та самовизначення особистості.

Власне глобалізація як процес формування загальнопланетарної світоцілісності, становлення глобального суспільства, являє собою складний, багатоаспектний процес. Сучасними науковцями виокремлюються три етапи глобалізації, що відповідають появі на історичній арені її основних акторів: 1) зародження світових релігій на початку нової ери літочислення; 2) поява перших університетів на початку другого тисячоліття; яка допомогла подолати обмеження національно-традиційних, професійних практик; 3) поява нових інформаційно-комунікаційних систем (мереж) з комп'ютерними технологіями на рубежі другого-третього тисячоліть, що дозволило вести інтерактивне, трансактне спілкування.

Мова фактично йде про формування у XXI столітті, у наш час, глобального суспільства знань. Саме поняття «суспільства знань» було запроваджено останнім часом і тепер воно протиставляється інформаційному суспільству як такому, що засновано насамперед на технологічних досягненнях, на техногенному розвитку. Тим самим у «епоху інформації» гуманістичні цінності Просвітництва та науково-технологічний прогрес знову ставляться на службу цілям людського розвитку.

Визнаючи тісний зв'язок між використанням знань і глобальним розвитком, ЮНЕСКО підкреслює і наполягає на тому, що саме створення «суспільств знань» має вирішальне значення для поліпшення якості життя, зміцнен-

ня соціальних зв'язків на основі поваги до різноманітності стосунків, відкриває шлях до гуманізації процесу глобалізації. Мова йде про утвердження одного з двох підходів до вищої освіти, перший з яких можна визначити як «гуманітаризація вищої освіти», а другий як «прагматизація вищої освіти». Дебати та численні проблемні ситуації в системі вітчизняної вищої освіти, пов'язані саме з невідзначеністю цих позицій, суперечностями у їхньому нормативному супроводі та практичній реалізації в освітній практиці.

Освіта є однією з найважливіших основ, покликаних допомогти кожній людині увійти в світ, гармонійно вписатися в систему взаємозв'язків на культурному, соціальному, економічному та інших рівнях сучасного життя.

Глобальну освіту можна визначити як один з напрямків розвитку сучасної педагогічної теорії та практики, що ґрунтується на необхідності підготовки людини до життя в умовах швидко мінливого, все більш інтегрованого глобального світу, наростаючих глобальних проблем і криз. Чіткого визначення поняття «глобалізація освіти» у науковій літературі поки що не існує, як не існує і єдиного визнаного визначення самої глобалізації, оскільки цей процес ще досить молодий. Його зміст визначився у процесі синтезу декількох підходів до розкриття поняття процесу глобалізації освіти – через поняття інтернаціоналізації, інтеграції, інформатизації та вестернізації. Фактично це аспекти, з яких складається процес глобалізації освіти, або аспекти, які прикриваються цим визначенням.

Результатом глобалізації освіти є формування світового освітнього простору. Це область формування і реалізації основних цілей національної та світової освітньої політики, функціонування специфічних зв'язків і відносин між державами та їх освітніми системами, спрямованих на всебічне розширення можливостей розвитку особистості. Звичайно, на сьогодні процес формування світового освітнього простору знаходиться лише на початковому етапі.

ЮНЕСКО як виразник думок тієї частини світової наукової, освітньої, культурної та політичної еліти, яка вважає, що спільні зусилля урядів, громадянського суспільства і приватного сектора можуть і повинні направити значною мірою стихійний розвиток глобального інформаційного суспільства в бік гуманізації, подолання інформаційної нерівності, збереження культурного розмаїття і багатомовності на планеті, тобто цілеспрямованого створення «суспільств знань».

Оскільки головним ресурсом, здатним забезпечити прорив у глобальній конкуренції, є інтелектуальний капітал, знання, треба створювати інфраструктуру інноваційно-інтелектуального розвитку, яка спиратиметься на розвиток людських ресурсів. Негативна ситуація з інтелектуальним ресурсом суспільства позначається на конкурентоспроможності України на світовому ринку. Вже сьогодні вона не знаходить прийняттого місця у міжнародному поділі праці, а тому проблематичним є її перетворення на суб'єкта економічної системи глобалізму. Замість інтеграції України у глобальну економіку насправді відбувається процес розподілу українського суспільного багатства за допомогою інститутів міжнародного поділу праці. Після його завершення найбільш імовірно, що вона остаточно залишиться на узбіччі світових економічних процесів. Виключення України з системи світового поділу праці означатиме довершення її системної маргіналізації.

Очевидно, що єдиною інституцією, здатною забезпечити необхідні умови для інтеграції інтелектуальних ресурсів, накопичення і концентрації інтелектуального капіталу та його інвестування у модернізацію економіки, суспільства і державного механізму, є вища освіта, університети, насамперед класичні національні. Новітньою їх формою в постіндустріальних країнах є мультиверситети. Мова йде насамперед про перетворення університетів у центри інноваційно-випереджального розвитку суспіль-

ства, канали генерації й оновлення національної еліти, ключові чинники підвищення глобальної конкурентоспроможності України. Університетська освіта, насамперед створення мультіверситетів, формуючи університетів – особистостей глобального суспільства, акумулюючи інтелектуальний капітал суспільства, забезпечуючи його інвестування у провідні сектори економіки, є однією з головних умов прориву України на шлях інноваційно-інтелектуального випереджаючого розвитку і тим самим створює сприятливі умови для глобальної конкуренції.

При цьому, вирішуючи стратегічні завдання розвитку університетів (мультіверситетів), не можна заціклюватись винятково на західній моделі університетської освіти. Адже, як відомо, Україна розташована на стику різних цивілізацій, фактично – на кордоні Заходу і Сходу. Звідси складнощі на шляху інтеграції в європейський освітній простір. У країнах з маскулінною культурою навчальний процес спрямований на досягнення успіхів, високі оцінки, відрахування з навчального закладу тут розглядається як катастрофа, тоді як у країнах з жіночною культурою навчальний процес зорієнтований на середнього учня. У країнах з низькою дистанцією влади центральною фігурою є учень, між тим як у країнах з високою дистанцією влади нею є вчитель. У країнах з низьким рівнем уникнення невизначеностей навчальним програмам не надається великого значення, цілі навчання чітко не визначаються, навчальні завдання не деталізуються, а в країнах з високим рівнем уникнення невизначеностей панує чітка стандартизація, регламентація.

Освіта – це суспільне явище, яке визначає розвиток цивілізації, її прогрес або регрес, вона ж є найважливішим чинником збереження цивілізаційної ідентичності суспільства. Тому не варто розглядати її лише як «ескалатор» задоволення індивідуальних потреб соціального просування, особистісного успіху, забезпечення матеріального добробу-

ту та природної потреби людини у пізнанні, виключаючи при цьому з розгляду її статус «суспільного блага». Між тим саме останній аспект є притаманним східним соціокультурним традиціям.

Процес становлення особистості всебічно освіченого фахівця пов'язаний з вибором системи та шкали духовних цінностей, серед яких консолідуючу роль відіграє рідна мова. Сьогоднішній студент має отримувати змогу вдосконалити знання з української мови, оволодіти її розмаїтим інструментарієм для досконалого професійного спілкування, збагнути корисність і доцільність історичних та лінгвістичних знань для самовиховання, якісної діяльності в межах обраного фаху та загального культурного збагачення, утвердженню себе як патріота України.

На відміну від поняття єдиного глобального інформаційного суспільства останнім часом утверджується концепція «суспільств знань», яка акцентує увагу не на глобальній однаковості, а на звільняючій різноманітності, плюралізмі і загальній участі, що особливо важливо для України. Відповідно до цієї концепції стверджується, що нові технології відкривають широкі можливості для прискорення розвитку, сприяють активній участі людей в управлінні українським суспільством. Це можливість, яку не слід упускати, а варто спробувати реалізувати.

Належить покладатися на самоусвідомлення майбутнім фахівцем для нього самого необхідності опанування професійною лексикою хоча б з огляду на те, що за умов ринку праці його майбутня професійна кар'єра знаходиться, образно кажучи, «на кінчику язика». У цьому плані не викликає заперечення, що першоелементом ділового мовлення є комунікація, під час якої здійснюється на вербальному рівні професійне самовираження того чи іншого фахівця. Автори скандальновідомого мовного закону (Ківалова – Колісніченко) хоч і наголошують, що кожен українець зобов'язаний знати українську мову, а їхній

документ лише створює можливість для функціонування мов нацменшин паралельно з державною, та експерти застерігають – в таких конкурентних реаліях українська мова до 2030 року може не вижити. Необхідна саме гуманітаризація освіти, спрямована на формування світогляду, системи мислення інтелектуальної еліти суспільства, стимулювання здатності до особистісного розвитку, яка створює належний рівень культури суспільства, від якого залежить позитивне вирішення глобальних проблем сучасності. Таким чином, в інформаційному суспільстві освіта перетворюється на домінуючий фактор розвитку, поле формування нових гуманістичних суспільних відносин, а система освіти вимагає постійної уваги та вдосконалення.

Демократичне суспільство не тільки декларує, але й намагається утвердити можливість для кожного вільно проголошувати власні думки. У виробничій сфері у цьому плані чи не найбільш повно реалізувало себе японське суспільство, у результаті явивши світові економічне диво, яке у виробничій сфері розпочиналося з найпростішого: кожен працівник, незалежно від стажу, мав упевненість, що його думка буде вислухана і взята до уваги. Подібні процеси спостерігаються навколо молодих фахівців, недавніх випускників вищої школи, і на деяких виробництвах в Україні.

Розвиток сучасного світу, пов'язаний з переходом від техногенної до антропогенної цивілізації, супроводжується зміною фундаментальних уявлень щодо суспільства, соціальних інститутів та особистості. Конструювання нових підходів відбувається на основі екогуманістичних принципів, коли технократичне суспільство з його нестабільним, багатим на кризові ситуації розвитком, поступається місцем стабільності та безпеці інформаційного суспільства. Критерієм ефективності вищої освіти стає її спрямованість у майбутнє, здатність підготувати людину до побудови соціально-професійних відносин на багаторічну перспекти-

ву, коли знання стає єдиним джерелом довгочасної стійкої конкурентної переваги.

Для нинішньої молоді кар'єра значною мірою залежить від її оперативності, уміння не тільки проаналізувати для себе, а й реалізувати у тому чи іншому соціумі свої професійні, духовні можливості, зацікавивши ними під час зустрічі-діалогу відповідного працедавця або його представників, адже ринкова економіка вимагає самореалізації кожного, хто включається у процес її розвитку. Це забезпечується досягненням мовної компетенції студента в обраній ним професійній сфері, що стане згодом, безперечно, одним з першорядних свідчень фахової зрілості випускника ВНЗ.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у досліджуваному напрямі. Згідно з підходом, що передбачає гуманітаризацію вищої освіти, призначення освіти полягає у наданні людині знань щодо сенсу життя, неповторного особистого суспільного призначення. Метою гуманітаризації освіти стає кваліфікована підготовка людей до ефективного існування в умовах соціальної мобільності та суспільної невизначеності. Вона має будуватися на нових уявленнях щодо пізнання суспільства та сучасних наукових методах цього пізнання, орієнтуватися на уявлення щодо цілісності, системності, взаємозалежності, самоорганізованості та саморозвитку різних суспільних систем. Саме ознайомлення з пізнавальним потенціалом певної сукупності гуманітарних та природничих наук, посилення у змісті освіти гуманітарної складової допоможе молодому фахівцю оволодіти інтегративним, системним підходом до вивчення суспільства та застосовувати його у майбутній професійній діяльності.

Таким чином, предметно-онтологічний підхід до побудови вищої освіти поступається місцем гносеологічному підходу, спрямованому на оволодіння пізнавальними засобами та технологіями гуманітарних наук. Відповідаючи

на виклики часу, нова концепція вищої освіти спрямована на те, щоб через освітню діяльність допомогти опанувати сучасними науковими знаннями про суспільство та людину, підготувати студента до ефективної практичної діяльності в будь-якій сфері суспільного життя не тільки фахівця, а й як свідомого своєї місії громадянина України.

Список використаних джерел

1. Про організацію вивчення гуманітарних дисциплін за вільним вибором студента. – Наказ Міністерства освіти та науки № 642 від 09.07.2009 р. – Режим доступу : www.mon.gov.ua/newstmp/2009_1/09_07/doc1.doc
2. Стан і перспективи соціально-гуманітарної підготовки фахівців у ВНЗ на негуманітарних спеціальностях. Звіт про виконання соціологічного дослідження. – Міністерство освіти і науки України, Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, Відділення змісту вищої освіти. К., 2009. – 11 с.
3. Проблеми та перспективи входження України в європейський простір: освітні аспекти: зб. Наук.-експертних матеріалів / Нац. Інститут стратегічних досліджень; ред. Н. В. Грицяк. – К.: НІСД, 2009. – 256 с.
4. Бакіров В. С. Університети в пошуках нової стратегії // Університети. Наука і освіта. – Х., 2003. – № 1 – С. 76–79.
5. Історія української школи і педагогіки: Хрестоматія / Упоряд. О. О. Любар; За ред. В. Г. Кременя. – К.: Знання, 2003. – 766 с.
6. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти. – Електроний ресурс. – Режим доступу: www.mon.gov.ua
7. Національна стратегія розвитку освіти в Україні до 2021 р. Затверджена Указом Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013.

References

1. Pro orhanizatsiiu vyvchennia humanitarnykh dystsyplin za vilnym vyborom studenta. – Nakaz Ministerstva osvity ta nauky № 642 vid 09.07.2009 r. – Rezhym dostupu : www.mon.gov.ua/newstmp/2009_1/09_07/doc1.doc

2. Stan i perspektyvy sotsialno-humanitarnoi pidhotovky fakhivtsiv u VNZ na nehumanitarnykh spetsialnostiakh. Zvit pro vykonannia sotsiolohichnoho doslidzhennia. – Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, Instytut innovatsiinykh tekhnolohii i zmistu osvity, Viddilennia zmistu vyshchoi osvity. K., 2009. – 11 s.
3. Problemy ta perspektyvy vkhodzhennia Ukrainy v yevropeyskyi prostir: osvitni aspekty: zb. Nauk.-ekspertnykh materialiv / Nats. Instytut stratehichnykh doslidzhen; red. N. V. Hrytsiak. – K.: NISD, 2009. – 256 s.
4. Bakirov V. S. Universytety v poshukakh novoi stratehii // Universytety. Nauka i osvita. – Kh., 2003. – № 1 S. 76–79.
5. Istoriiia ukrainskoi shkoly i pedahohiky: Khrestomatiia / Uporiad. O. O. Liubar; Za red. V. H. Kremenia. K.: Znannia, 2003. – 766 s.
6. Kontsepsiia vykhovannia ditei ta molodi u natsionalnii systemi osvity. – Elektroni resurs. – Rezhym dostupu: www.mon.gov.ua
7. Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini do 2021 r. Zatverdzhena Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 25 chervnia 2013 roku № 344/2013.

Петр Васильевич Кириченко,

кандидат филологических наук,
старший научный сотрудник,

Институт модернизации содержания образования

МОН Украины,

г. Киев, Украина

E-mail: studnauka.mon@ukr.net

Кириченко П. В.

**ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ УКРАИНСКОГО ВЫСШЕГО
ОБРАЗОВАНИЯ – ПУТЬ К ГУМАНИТАРИЗАЦИИ
НА ОСНОВЕ РОДНОЙ ИСТОРИИ И ЯЗЫКА**

Аннотация

В статье рассматриваются основные этапы развития высшего образования в Украине на фоне интенсифика-

ции процессов мировой сети знаний, особенно после вхождения нашей страны в сферу мировой рыночной экономики. Прослеживаются явления в их исторической последовательности, возникающие неоднозначным влиянием информационных технологий, характерные для стран Европы, преимущества и недостатки процессов глобализации знаний, отстаивается мысль о необходимости соблюдения собственного исторического и духовного пути Украины на национальной основе.

Ключевые слова: гуманитарная составляющая знаний; путь к гуманитаризации знаний; национальная система образования; глобализация образования; национальная система знаний.

Petro Kyrychenko,

Institute of the modernization of educational content of Ukraine,

Ph. D in Philology, Senior Research Assistant,

Kyiv, Ukraine

E-mail: studnauka.mon@ukr.net

Kyrychenko P. V.

HISTORY OF THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN HIGHER EDUCATION IS THE WAY FOR HUMANIZATION BASED ON NATIVE HISTORY AND LANGUAGE

Annotation

The article examines the main stages of the development of the higher education in Ukraine on the background of the intensification the processes of the world knowledge network, especially after the entry of our country in the sphere of world market economy. They are defined as: 1) the emergence of world religions at the beginning of a new era of chronology; 2) the emergence of the first universities in the early second millennium, which helped to overcome the limitations of traditional national, professional practices; 3) the emergence of new information and communication systems (networks) of computer technology in the late second or third millennium, which allowed to conduct interactive, transactional communication. The phenomena, that appear under the ambiguous influence of information technologies and are typical for European countries, are observed in their historical sequence. The advantages

and defects of the processes of knowledge globalization are revealed in the article. The idea of the necessity to follow the own historical and spiritual way of Ukraine on the national basis is emphasized. The author noted that it is exploring the cognitive potential of certain set of humanities and sciences, increasing the educational content of humanitarian component that will help young specialists to master an integrative, system approach for studying society and applying it in their future careers. The author made a conclusion that a subject-ontological approach to the process of higher education building gives way to an epistemological approach aimed at mastering gnostic means and the technologies of humanities. Responding to the challenges, the new concept of higher education is intended that through educational activities to help master the modern scientific knowledge of society and people, to prepare students to an effective practice in any area of public life not only professional, but also as a conscious of its mission citizen of Ukraine.

Key words: *humanitarian component of knowledge; a way to humanization of knowledge; national education system; globalization of education; national system of knowledge.*